

Система підготовки медіаторів в Україні

Юрій Марина

аспірант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» м. Київ, Україна,

e-mail: MarinaYY@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0001-6375-5118

Законодавча рамка окреслює межі можливого та водночас демонструє наявні прогалини, що потребують доктринального й нормативного заповнення. Закон України «Про медіацію» [1], ставши важливим кроком до інституціоналізації цієї процедури, однак закріплює лише загальні вимоги до підготовки медіаторів, не формує послідовної моделі професійного зростання, не розмежовуючи рівні компетентності й не встановлюючи механізмів перевірки готовності фахівця працювати з різними за складністю категоріями спорів. У результаті освітні програми залишаються несинхронізованими, а доступ до професії надто широким і фактично нерегульованим, що знижує довіру до медіації як інструмента вирішення конфліктів [2].

На цьому тлі імплементація трирівневої моделі професійної підготовки постає не як факультативна рекомендація, а як нормативна необхідність, покликана забезпечити внутрішню системність галузі. Поступовість набуття компетентностей) від базових до поглиблених і спеціалізованих (дозволяє вибудувати логіку, у якій освіта, етичні стандарти та сфера професійної відповідальності медіатора формуються з урахуванням реальної складності конфліктів, із якими він працює. Така модель гармонізує підготовку з міжнародними підходами, але водночас зберігає чутливість до українського контексту, де інституції перебувають у процесі трансформації, а потреба в надійних механізмах альтернативного врегулювання спорів зростає.

Початковий або базовий етап підготовки медіатора повинен передбачати опанування базових знань і навичок медіатором, без яких професійне посередництво не може забезпечити ані відповідальної поведінки, ані передбачуваних результатів. На цьому рівні у медіатора формується первинна комунікативна та правова грамотність, що дає змогу спеціалісту без ризику для сторін входити у конфліктний простір і підтримувати діалог, спрямований на взаєморозуміння.

Поглиблений рівень підготовки медіатора вибудовується як наступний рівень (етап) професійного зростання, де базові навички поступово трансформуються у більш складні аналітичні та практичні компетентності. На цьому щаблі формується здатність працювати зі структурно складними конфліктами, у яких поєднуються правові, психологічні та соціальні чинники, а сама динаміка взаємодії сторін набуває багатовимірного характеру. Даний рівень повинен передбачати глибоке опрацювання методології медіаційного процесу: удосконалення технік діагностики конфлікту; опанування інструментів роботи з емоційною напругою; опанування методів роботи з конфіденційною

інформацією та асиметрією влади між учасниками конфлікту. Слід зазначити, що в даному аспекті, важливим елементом має стати здатність медіатора створювати і підтримувати переговорний простір, у якому сторони можуть не лише висловити свої позиції, а й переосмислити інтереси, що лежать в основі суперечності.

Спеціалізований рівень підготовки медіатора окреслює ту стадію професійного становлення, на якій посередник опановує вузькогалузеві компетентності та навчається працювати з конфліктами, що вимагають високого ступеня експертності й чутливості до контексту. Йдеться не лише про розширення технічних умінь, а про формування здатності діяти в середовищах, де помилка може мати значні правові, етичні або соціальні наслідки. Приналежно, на цьому етапі медіатор поглиблює знання у вибраній сфері – сімейній, господарській, публічно-правовій, інтелектуальній чи будь-якій іншій галузі, де конфлікт набуває складної структури й переплітається з особливими регулятивними вимогами. Спеціалізація передбачає здатність аналізувати конфлікт через призму галузевих норм, розуміти специфіку мотивацій сторін і враховувати тонкі психологічні аспекти, притаманні саме цьому типу спорів.

Навіть системи, що зовні нагадують багаторівневу структуру, наприклад, модель членства в Center for International Mediators and Arbitrators, не претендують бути освітньою драбиною. Статуси Associate, Member чи Fellow позначають радше місце фахівця у професійній екосистемі [3], усвідомлення його внеску та зрілості, але не слугують маркерами проходження формалізованих етапів навчання. Це своєрідні соціальні індикатори, які відображають тривалість та якість перебування у професії, а не різні стадії підготовки.

На сьогодні Україна перебуває у ситуації, коли нормативна ясність здатна виконати роль стабілізатора у сфері, що лише вибудовує власну інфраструктуру. Трирівнева система могла б стати інструментом для гармонізації освітніх програм, консолідації професійної спільноти та підвищення якості медіаційних послуг у цілому. Саме тому її законодавче впровадження може відіграти конструктивну роль у розвитку медіації як суспільно значущої практики.

У підсумковому вимірі трирівнева модель для України набуває значення не просто технічного рішення, а концептуального кроку у формуванні зрілої традиції медіації. Вона виростає з потреби впорядкувати професію, яка поки не має стабільних інституційних опор і постійно балансує між очікуваннями суспільства та невизначеністю правового поля. Таке структурування створює своєрідний каркас довіри: людина, що звертається до медіатора, отримує не лише процедуру, а впевненість у тому, що посередник пройшов шлях поступової, вимогливої підготовки, де кожен рівень додає новий щабель компетентності

У межах концепції трирівневої професійної підготовки медіаторів доцільним вбачається перегляд і оновлення статті 10 Закону України «Про медіацію», з метою надати зазначеній статті більшої внутрішньої логіки та узгодженості з сучасними підходами до формування професійної компетентності медіаторів. Йдеться не лише про технічне уточнення процедур, а й про впровадження моделі,

у якій розвиток медіатора розгортається від базового засвоєння фундаментальних навичок до поглибленої та спеціалізованої підготовки, що відкриває можливість працювати зі складними або структурно «чутливими» видами спорів.

У запропонованій системі існує три типи документів: сертифікат базової, поглибленої та спеціалізованої підготовки. Кожен із них виконує функцію не просто підтвердження проходження курсу, а маркера професійної готовності, який визначає межі доступу до певних категорій медіаційної практики. До кожного сертифіката має додаватися розгорнута характеристика програми підготовки, що містить опис змістових модулів, навчального навантаження, застосованих методів оцінювання та сформованих компетентностей. Така деталізація створить прозору й відтворювану систему, у якій кваліфікація медіатора може бути об'єктивно оцінена незалежно від конкретного закладу чи тренера.

Таким чином, запропоноване оновлення статті 10 Закону України «Про медіацію» спрямовано на те, щоб надати підготовці медіаторів чіткої трирівневої структури та нормативно закріпити логіку професійного зростання. Варто також у вказаній статті уточнити статус суб'єктів освітньої діяльності, які мають бути акредитованими відповідно до національних стандартів, що буде підсилювати контроль за якістю підготовки медіаторів.

Ключові слова: медіація; спір; підготовка.

Список використаних джерел

1. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 р. № 1875-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (
2. Горєлова В.Ю. Медіація: навчальний посібник. Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського; Одеса: ТОВ «Фенікс», 2023. 312 с. ISBN 978-617-95174-3-9.
3. Center for International Mediators and Arbitrators. Membership Information. Available at: <https://thecima.org/wp-content/uploads/2025/01/CIMA-Membership.pdf>